

MUDr. Jaroslav Stuchlík během 19 let prožitých v Košicích duševní hygieny

Každý z nás si žije ten svůj čas, ale je užitečné si připomenout čas těch druhých. Zejména když jejich život byl vskutku plodný. K takovým českým osobnostem bezesporu patřil i MUDr. Jaroslav Stuchlík. Po šestašedesáti letech se přeneseně vrátil tam, kde vybudoval neuropsychiatrickou kliniku. Jeho busta byla odhalena v rámci 6. mezinárodního symposia k dějinám medicíny, farmacie a veterinární medicíny koncem června v budově bývalé psychiatrie, v níž dnes sídlí košická pobočka Všeobecné zdravotní pojišťovny.

Je jisté obdivuhodné, jak rychle po vzniku Československé republiky byla organizována pomoc zaostalejší části nového státního útvaru. A to nejen v blízkých regionech, což by asi bylo pochopitelné, ale i v těch vzdálenějších. Tak již na jaře v roce 1919, kdy vlastně ještě probíhaly boje o charakter nové republiky, přicházeli i do Košic odborníci různých profesí s nadšením budovat novou republiku. A nebyli to jen učitelé, četníci, železničáři či státní úředníci, ale také lékaři. Mezi nimi i MUDr. Jaroslav Stuchlík. Už v únoru 1919 nastoupil na místo primáře neuropsychiatrického oddělení Státní nemocnice v Košicích. Bylo umístěno do staré, zanedbané, hygienicky nevyhovující budovy, která stála na rušném náměstí, kde se konaly velké týdenní trhy a pod okny jezdily hlučné tramvaje. Z této budovy se mělo stát skladiště, ale doktor Stuchlík z ní vybudoval psychiatricko-neurologické oddělení, které svým uspořádáním bylo ojedinělé v celé republice. Vytvořil totiž oddělení neurologické a dvě jakási pododdělení psychiatrická, otevřeně a uzavřeně. Takovou organizační strukturu převzaly později i jiné nemocnice. Pro celkovou orientaci je snad nutno dodat, že do té doby existovaly na Slovensku jen menší psychiatrická oddělení v Nitře, Trenčíně a Levoči.

Nebylo však všechno tak jednoduché, jak se to řekne v několika větách. Nové oddělení potřebovalo skolený personál, oprava staré budovy odčerpávala síl a také právní náležitosti nebyly jednoduché. Během prvních let se vynořil zase další problém – postarat se o chronické pacienty, ale v Košicích ani v blízkém okolí nebyly vhodné prostory. Nakonec byl pod Stuchlíkovým dohledem zřízen ústav v Plešivci z bývalého Blumova ústavu pro méněcenné děti a později v lázních Štós bylo vytvořeno pracoviště pro léčbu lehčích případů. Velkou pozornost věnoval Stuchlík také léčbě epilepsie.

Jen co se seznámil s novým působištěm a situací v zdravotní péči, zalo-

žil Jaroslav Stuchlík vědecký lékařský spolek. Tento první národní vědecký lékařský spolek pracoval zpočátku jako volné sdružení a po roku působení se včlenil do celostátní stavovské lékařské organizace Ústřední jednoty československých lékařů. Z dnešního pohledu, kdy vznikají různé spolky a organizace jako houby po dešti, se nic mimořádného nestalo. Ale podle tehdejších názorů mohl spolek existovat pouze v sídle univerzity, a ta byla v Bratislavě. Košičtí členové v souladu s novou organizací sice tvořili pouze sekci, ale udržovali si název a také naplnili vědeckého spolku a nakonec se jim v roce 1930 podařilo vytvořit samostatný vědecký spolek. Jeho duší i hybnou silou byl po celou dobu až do odchodu z Košic koncem roku 1937 právě Jaroslav Stuchlík.

Nebyl to však jediný spolek, který doktor Stuchlík v Košicích založil. V roce 1934 přidal další s názvem Přírodovědecký klub a tak se vědecká základna ještě rozšířila. Nešlo o nějaká samoučelná sdružení. Od třicátých let začala organizovat spolu s lékaři tatranských sanatorií celostátní konference profylaktické medicíny.

Doktor Jaroslav Stuchlík však příliš dobře věděl, že vědecké poznatky z oblasti duševní hygieny je potřebné co nejvíce přiblížit široké ve-

řejnosti. V Robotnické akademii, v Osvětovém ústavu, Československém červeném kříži a v mnoha dalších osvětových spolcích pořádal přednášky o příčinách duševních nemocí, zejména na těch, které vznikají sekundárně při nákaze syfilidou a při alkoholizmu. Do té doby se uváděl aspekt škodlivosti alkoholizmu z hlediska morálního a ekonomického. Až ze Stuchlíkových populárních článků se lidé dověděli o negativních psychických následcích alkoholizmu. Seriál článků na toto téma uveřejňoval i v časopisu Žiara, který tehdy v Košicích vycházel. V roce 1922 vydal tato poučení knižně pod názvem Ako sa môžeme chrániť duševných chorôb. Tuto knihu ještě i současní psychiatři označují za dosud podnětnou.

Kromě jeho odborné práce musíme také zmínit aktivity v oblasti sociální, s níž se velice dobře seznámil jako funkcionář košické městské rady a člen městského zastupitelstva. Vedle nespočtu různých sociálních aktivit začal na tu dobu také neobvyklou činnost – organizovat rekreační tábory pro zdravotně oslabené dělnické děti. Dnes jsou letní tábory dá se říci součástí prázdnin, ale tenkrát před více než 70 lety taková akce neměla obdobu.

Doktor Stuchlík působil také jako soudní znalec. A právě z této pozice se seznámil s nesmírnou bídou a zaostalostí obyvatel cikánských osad. Bylo to v roce 1927, kdy cikáni z Moldavy nad Bodvou byli obviněni z kanibalství. V procese, který byl v centru po-

Dr. Nuta Červňanská ▶

položil základy

zorností nejen slovenské veřejnosti, doktor Stuchlík podal zhruba třistastranový výsledek své prověrky kanibalizmu u moldavských cikánů a potvrdil, že nic takového se v osadě neděje. Ale protože to byl člověk s vysokým sociálním citěním, nemohl po tom všem, co viděl a zjistil, nekonat. Ještě v roce 1929 byl spoluzakladatelem a zároveň předsedou Ligy pro studium a řešení cikánské otázky, která byla po třech letech přejmenována na Společnost pro řešení a studium cikánské otázky.

Odborná práce psychiatra Jaroslava Stuchlíka je vešce obsáhlá a rozmanitá. Pracoval v celé oblasti psychiatrie a neurologie, rovněž v diagnostice a terapii. Snad neexistovala taková metodika, kterou by sám nebo se spolupracovníky nevyzkoušel. Vychoval také celou řadu nadaných psychiatrů, kteří se uplatnili i na zahraničních vysokých školách. Kolem 250 vědeckých článků, dále množství úvah i polemických článků z oblasti psychiatrie, psychologie a sociologie, studie o postgraduální výchově lékařů, pojednání o lékařské etice, o problematice organizace lékařské společnosti, čestná členství několika vědeckých domácích i zahraničních společností, to vše je výsledek plodného života doktora Jaroslava Stuchlíka. Rodáka z Podkrkonoší, absolventa přírodních věd a medicíny v Curychu, který prožil 19 let v Košicích a nesmazatelně se zapsal do dějin psychiatrie.

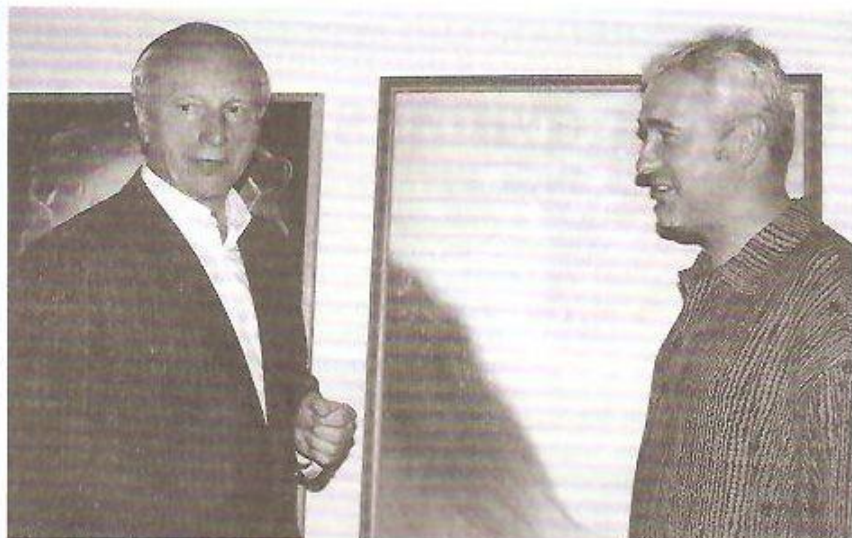
Když Košice v roce 1937 opouštěl, kolegové mu na znak uznání nechali zhotovit bustu u známého košického sochaře Vojtěcha Löfflera. Tuto bustu s láskou přechovávala Stuchlíkova dcera dr. Nuta Červeňanská, která žije v Bratislavě a která jí poskytla k vytvoření kopie. Návratem tatínka do místa jeho působení byla dojata.

„Celá naše rodina tady byla šťastná. Bydli jsme zde v ústavu, znala jsem všechny pacienty a také jsem se zúčastňovala na akcích, které organizoval můj tatínek. V létě to byly letní tábory pro děti z dělnických rodin, v zimě zase různé besídky, na nichž jsem s ostatními dětmi vystupovala. Tatínek byl na nás moc hodný, nikdy jsme se sestrou nedostaly, to maminka byla přísnější. U nás bylo stále živo. Do Košic jezdilo bratislavské divadlo a rodiče se přátelili s herci. Když se dnes nad tím vším zamyslím, nechápu, jak mohl být tatínek tak aktivní, jak to všechno stihl. Navíc ho maminka ještě donutila denně jezdit na koni, jmenoval se Homér, protože tatínek na žádný jiný sport neměl čas. Jsem skutečně šťastná, že tatínkova busta je v této budově, kde prožil 19 aktivních roků,“ svěřila se Dr. Červeňanská.

Každý z nás žije ten svůj čas, ale je užitečné si připomenout i čas jiných. Sobě i ostatním.

Helena Mišková

Foto: autorka

Hajný s Wagnerem

„Nemáhuji jen, když jsem šťasten a spokojen, ale i když mám problémy a trápení. I přesto se snažím malovat obrazy s pozitivní energií,“ vyznal se na své první bratislavské výstavě pražský výtvarník Zdeněk Hajný. Vyjádřil potěšení z pěkných výstavních prostor v historickém Zichyho paláci, ale zejména z pocitu návratu na Slovensko jakoby domů. *„Po mém působení ve vašich kostelích jsem opět velmi rád překročil naši dělicí hranici.“*

V roce 2000 maloval centrální oltářní malbu v římskokatolických kostelích ve Vyšném Sliači a Bešeňové, na co velice rád v dobrém vzpomíná. Podobně jako na mezinárodní multimediální projekt Starvoice, do něhož byly vybrány jeho obrazy, a od roku 1994 projekt putuje po světových městech až do roku 2006. Kromě výstavy má na uměleckém kontě mnohé televizní programy, knihy, přednášky, dobročinné aukce, video programy a devitiletý provoz vlastní galerie Cesty ke světlu. Tak pojmenoval i výstavu v Bratislavě, kde v srpnu pestrými uklidňujícími obrazy potěšil mnohé návštěvníky. Spolu s ním se prezentoval slovenský malíř Gabriel Wagner, který považuje za velkou čest být partnerem mistra Hajného. Měl velkou radost, když mu majitel galerie oznámil, že začátkem příštího roku může u něho v Praze představit svá díla.

Pavol Erdziak

Foto: autor

Fotografickými příběhy přiblížil Jiří Tondl Bratislavě proměny Petrohradu, kde byl během dvou společenských radů. Nejdříve za Brežněva v Leningradě jako student žurnalistiky na taneční univerzitě v letech 1972-1977 a potom po čtvrtstoletí za Putina už v přejmenovaném Petrohradě. Druhé největší ruské město letos oslavovalo 300. výročí, to byl i důvod výstavy Návraty v Ruském kulturním centru.

Tondl je rodák ze Zruče nad Sazavou (1950) a fotografuje od svých šestnácti let. Vystavuje od roku 1999 a na Slovensku se prezentoval poprvé.

Foto: PE